

Kısaca Konu Başlıkları gizle

- 1 a. Çanakkale Savaşı
- 2 b. Kafkas Cephesi
- 3 c. Suriye-Filistin Cephesi
- 4 ç. 1915 Olayları ve Ermeni Tehciri
- 4.1 Tehcir Kanunu'nun Maddeleri
- 5 d. I. Dünya Savaşı Sırasında Anadolu

a. Çanakkale Savaşı

Osmanlı Devleti'nin **I. Dünya Savaşı**'na girmesinden sonra Mustafa Kemal, 19. Tümen Komutanlığına atanır. Bu arada 18 Mart 1915 tarihinde Çanakkale Boğazı'nı geçmek isteyen İtilaf Devletleri Donanması büyük bir yenilgi alır. Deniz harekâtının başarısız olması sonucunda düşman, 25 Nisan 1915'te karadan asker çıkarmaya başlar.

Mustafa Kemal'in komutanı olduğu 19. Tümen o sırada yardımcı birlik olarak Bigalı'dadır. Mustafa Kemal, düşmanın saldırısı karşısında Conkbayırı'na gelir. Burada 27. Alaya da düşmana karşı hücum emri veren Mustafa Kemal, askere taarruz etmeyi değil, ölmeyi emretmiştir. Kahramanca verilen mücadeleden sonra düşman birlikleri geri çekilir. Bu başarılar üzerine Mustafa Kemal, albaylığa (**miralay**) yükseltilir.

Dönemin İngiliz Bahriye Nazırı Churchill (Çörçil), Mustafa Kemal'in Çanakkale'deki rolünü şöyle ifade eder:

*...Mustafa Kemal, 9 Ağustos'ta Anafartalar'daki başarılı harekâtından sonra geceyi, bu paha biçilmez sırtı alma hazırlığı içinde büyük çaba harcayarak geçirdi. Bizzat yönettiği şiddetli baskın hücumu ile bu dar bölgede yerleşmiş olan bin **kişilik** İngiliz kuvvetini yok etti. Türkler Conkbayırı'nı aşılar ve zaferin sonuna kadar da orada kaldılar. Bu başarı, perdeyi kapatan olaydır...*

Conkbayırı'ndaki zaferi 9-10 Ağustos 1915'te Anafartalar, 17 Ağustos 1915'te Kireçtepe, 21 Ağustos 1915'te II. Anafartalar Zaferleri takip etmiştir. Neticede kara harekâtında başarılı olamayan İtilaf Devletleri 1916 Ocak'ında Çanakkale'yi terk etmek zorunda kalmıştır.

Mustafa Kemal, kazandığı başarılarından dolayı "**payitaht kurtaran kahraman**" unvanı ile anılmaya başlanmıştı. Dönemin önemli dergilerinden Harp Mecmuası'nda Mustafa Kemal hakkında birçok görsel ve haber çıkmıştı.

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.

Albay Mustafa Kemal, Çanakkale Muharebelerinde (Anıtkabir, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi)

b. Kafkas Cephesi

Mustafa Kemal, Çanakkale Cephesi kapandıktan sonra 14 Ocak 1916 tarihinde 16. Kolordu Komutanlığına atandı. Ocak ayı sonlarında görevine başladı. Bu arada Kafkas Cephesi'nde yaşanan başarısızlıktan sonra kaybedilen Erzurum'u geri almak amacıyla 2. Ordu'nun doğuya sevk edilmesi üzerine Mustafa Kemal yeni görev yerine gitmişti. Yoldayken generalliğe terfi şifresini aldı. Mustafa Kemal, bu cephede Muş ve Bitlis'in Rus işgalinden kurtarılmasına yardımcı oldu.

2. Ordu Komutanı Mustafa Kemal, İzzet Paşa'nın Karargâhında (1917)

Mustafa Kemal, Kafkas Cephesi'ndeki başarıları sonrasında 16 Mart 1917'de asaleten 2. Ordu 16. Kolordu Komutanlığına atandı. Daha sonra 7. Ordu Komutanlığına atanan Mustafa Kemal bu görevde iken Sina Cephesi Komutanlığının kendisine verilmesini teklif etti.

Enver Paşa'nın talebine uygun bir cevap vermemesi üzerine Mustafa Kemal 7. Ordu Komutanlığından istifa etti. Bundan sonra İstanbul'da genel karargâhta görevlendirilen Mustafa Kemal, Veliâht Vahdettin Efendi ile Almanya gezisine çıktı. Almanya gezisinden 4 Ocak 1918'de döndü.

c. Suriye-Filistin Cephesi

Mustafa Kemal'e 7. Ordu Komutanlığı sırasında gösterdiği başarılarından dolayı "**Fahri Yaverlik**" unvanı verilmiş ve Mustafa Kemal, 28 Eylül 1918'de Rayak Bölgesi Komutanlığına atanmıştı. Bir süre sonra Yıldırım Ordularının Halep'in kuzeyinde İngilizlere karşı bir savunma hattı kurmasında Mustafa Kemal görevlendirildi.

Bu hat sayesinde İngiliz birliklerinin Suriye-Filistin Cephesi'nde daha fazla ilerlemesi önlendi. Mustafa Kemal Suriye-Filistin Cephesi'ndeki bu başarıdan sonra Liman von Sanders'in yerine Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığına getirildi.

Mustafa Kemal, yaverleri [soldan sağa; Salih (Bozok), Şükrü (Tezer), Cevat Abbas (Gürer)] ile birlikte

ç. 1915 Olayları ve Ermeni Tehciri

Osmanlı Devleti'nin zayıflamasıyla birlikte Batılı güçler tarihî emellerine ulaşmak için Ermenileri kışkırtıyordu. Bu kışkırtmalar sonucunda bazı üzücü olaylar meydana gelmiş ve 1915 yılında bu olaylar daha da artmıştı. Kafkas Cephesi'nde Ruslara karşı verilen mücadele devam ederken ayrılıkçı Ermeniler de ayaklanmışlar ve Rus birliklerinin Doğu Anadolu'da ilerlemesine olanak sağlamışlardı. Bunun üzerine İttihat ve Terakki hükûmeti İstanbul'da ayrılıkçı faaliyetlere yardım eden 235 Ermeni'yi 24 Nisan 1915 tarihinde tutukladı.

Urfa'da Ermeniler'den ele geçirilen silahlar

İtilaf Devletlerinin kışkırtmalarına kapılarak Osmanlı Devleti aleyhine silaha sarılan Ermenilerle savaş yıllarında ve sonrasında birçok sorun yaşandı. Bu sorunların en önemlisi 1915 yılında hükûmet tarafından Tehcir (**Zorunlu Göç**) Yasası'nın çıkarılması ve uygulanmasıydı.

Osmanlı Devleti 27 Mayıs 1915'te kabul edilen ve 1 Haziran'da **Takvim-i Vekayi'**de yayımlanarak yürürlüğe giren, "**Sevk ve İskân Kanunu**" adını da taşıyan bu uygulama ile katliamlara ve bazı olaylara karışan veya askerî harekât bölgelerinde yaşayan Ermeni halkının buralardan alınıp Irak ve Suriye'ye yerleştirilmelerini temin etmek istiyordu.

Hükûmet tarafından bu göç ve yer değiştirmeye tabi tutulanların **mal** ve can güvenliklerinin sağlanması, yiyecek ve barınaklarının temini, göç edilen yerlerde gerekli istihdamın sağlanması gibi hususları içeren yönetmelikler çıkarılmıştı.

Tehcir Kanunu'nun Maddeleri

- a. Seferde ordu, kolordu ve fırka kumandaları; bunların yardımcıları ve bağımsız bölge kumandanları halk tarafından herhangi bir suretle hükûmetin emirlerine ve memleketin savunmasına, güvenliği korumaya ilişkin uygulamalara karşı koyma; silahla saldırma ve mukavemet görürlerse hemen askerî **kuvvet** ile şiddetli surette cezalandırmaya ve saldırıyı tamamen yok etmeye yetkili ve mecburdur.
- b. Aynı makamlar askerlik gereği veya casusluk veya ihanetini hissettikleri kasaba ahalisini tek tek veya toplu olarak diğer mahalleye sevk ve iskân ettirebilirler.

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.

c. Bu kanun yayımlandığında yürürlüğe girer.

Harbiye Nezaretine, Ermenilerin yaptığı katliamlar ile ilgili yazılan belge şöyledir:

...Erzincan, Erzurum, Kars ve civar köylerinde Ermenilerin katliamı o kadar fecidir ki görülen sahneler en katı yürekli olanları dahi ağlatmıştır. Bugün dahi kuyular açılarak o kötü manzaralar, bilmeyenlere, inanmayanlara, inkâr edenlere gösterilebilir... Her türlü masrafları hükûmet tarafından temin edilmek üzere arzu eden muhtelif unsurlardan heyetler gönderilmesi ve katliamın yerinde incelenmesinin çok faydalı olacağını **arz** eylerim. Eski Birinci Kafkas Kolordusu Kumandanı Tuğgeneral Kâzım Karabekir (1918) Arşiv Belgelerine Göre Kafkaslarda ve Anadolu'da Ermeni Mezalimi I (1906-1918), s. 307 (Düzenlenmiştir.).

d. I. Dünya Savaşı Sırasında Anadolu

I. Dünya Savaşı sırasında savaş meydanlarında şehit düşenlere ilave olarak düşman istilasının neden olduğu toplu göçler, açlık ve sefalet çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuştu. Rum ve Ermeni çetelerinin Türk halkına ve köylerine karşı saldırıları asayiş daha da bozmuştu. Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi ile **enflasyon** artmış ve gereksinim maddelerinin azlığı nedeniyle fiyatlar yükselmmişti.

İthalatın yapılamadığı, elde edilen mahsulün yarıya düştüğü bir ortamda özellikle temel ihtiyaç maddelerinden biri olan ekmekteki pahalılık halkı çok daha zor bir duruma düşürmüştü. Savaş koşulları halkın büyük bölümünü daha da yoksullaştırırken savaşı fırsata çeviren yeni zenginler de çıkmıştı. Karaborsa ve istifçilik, ihtikâr, ihtilas, suistimal yoluyla varlıklarını artıran bu kesim halkta rahatsızlık oluşturmuştu.

Çanakkale Savaşlarında görev yapan Türk hemşireler

Osmanlı Devleti'nin aldığı askerî yenilgiler, yaşadığı ekonomik zorluklar ve siyasal basiretsizlikler toplumun moralini olumsuz etkilemişti. Üstelik I. Dünya Savaşı'nda genel seferberlik sırasında erkek nüfusun önemli bir kısmının askere alınmasından dolayı Türk kadını, toplum hayatı içinde çok daha fazla sorumluluk almak zorunda kalmıştı.

Nitekim savaşın getirdiği koşullar nedeni ile kadınlar bir taraftan ev işleri ile uğraşırken diğer taraftan da hemşirelik, ebelik veya öğretmenlik gibi meslekler ile iş hayatında varlığını gösterdi. Askerler için üniforma, çamaşır, kum torbası diken kadınlar aynı zamanda cephede mermi ve cephane yapımında görev aldı.

Savaş süresince devam eden sosyal ve ekonomik sorunların yanında Anadolu'da oldukça yaygın olarak görülen salgın hastalıklar insanları zor durumda bırakmıştır. Bu nedenle devletçe hastalıklara karşı gerekli tedbirler alınmış ve koruyucu sağlık hizmetleri sunulmuştur.

Kaynak:12.Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı (PDF)

İnkılap Tarihi Ders Notları